

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás
első gyakorlati tapasztalatai**

Szerző:

dr Márton Andrea

bíróági titkár

Lezárva:

2020. augusztus 11. Budapest

I. Bevezető gondolatok

Az Országgyűlés 2019. december 17. napján fogadta el a 2019. évi CXXVII. törvényt, amely alapján a gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtását 2020. március 1. napjától a gyámhatóság helyett a bíróság előtt lehet kezdeményezni.¹

Ezen hatásköri átsorolás eredményeképp a jogalkotó azt várja el, hogy a gyámhatósági eljárásnál hatékonyabban legyen előmozdítva a gyermeknek a szülőjével (vagy más feljogosított hozzátartozójával) való kapcsolattartása. *„Annak érdekében, hogy a kapcsolattartás tárgyában hozott határozatok végrehajtása tárgyában hatékonyabban és fokozott eljárási garanciák mellett szülessen döntés, a Javaslat jelenleg a gyámhatóság hatáskörébe tartozó eljárást bírósági hatáskörbe tartozó polgári nemperes eljárássá alakítja. A Javaslat szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás új nemperes eljárásként a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényben kap helyet, amely jelenleg is több személyi állapotot érintő, családjogi tárgyú nemperes eljárás szabályait tartalmazza.”*²

A bíróságok hatáskörébe tehát 2020 március 1. napjától került az eljárás, amely azt jelenti, hogy a 2020. február 29-ig gyámhatósághoz benyújtott kérelmek elbírálása továbbra is a gyámhatóság hatásköre.

A bíróság az arra jogosult kérelme alapján jár el, nemperes eljárásban, a határozata - a költségek viselésére vonatkozó határozat kivételével - előzetesen, fellebbezésre tekintettel végrehajtható.

A bírósági eljárás számos eltérést tartalmaz a gyámhatóság eljárás szabályaitól. Arról, hogy 2020. március 1-je előtt a gyámhatóságnak a kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelem körében milyen körülményeket kellett vizsgálnia, a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10) Kormányrendelet (továbbiakban: Gyer.) 33. § (2) bekezdése ad iránymutatást: *„a gyermek fejlődését veszélyezteti, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett a kapcsolattartást rendező egyezségben, illetve a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltaknak önhibájából*

¹ 2019. évi CXXVII. törvény - az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról, 247. §

² T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról, 198. old.

ismételten nem vagy nem megfelelően tesz eleget, és ezáltal nem biztosítja a zavartalan kapcsolattartást.”

A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény (Bpnt.) szerint viszont a bíróságnak nem az önhibát, hanem a felróhatóságot kell vizsgálnia a kérelmezetti oldalon, mely az önhibához képest általánosabb, objektivizált fogalom, mely az adott helyzetben általában elvárható magatartás mércéjét tűzi ki. A gyámhatósági eljáráshoz képest változást jelent az is, hogy 2020 július 16. napi hatállyal a jogalkotó soron kívülé minősítette ezen eljárásokat. További változás, hogy a végrehajtást elrendelő végzésben foglaltak teljesítésének elmulasztása esetén a gyámhatóság által elrendelhető jogkövetkezményekhez képest a Bpnt. bővíti a bíróság eszköztárát.

E cikk az új bírósági eljárással kapcsolatos eddigi tapasztalatokat hivatott bemutatni, és ismertetni a gyakorlati jogalkalmazás során a szerző részére felvetődött kérdéseket, a kérelmekkel kapcsolatban a gyakorlatban tapasztalt hiányosságokat, előforduló téves értelmezési gyakorlatot. E bepillantás - a szerző szándéka szerint - hasznos lehet mindazon szülők, hozzátartozók és jogi képviselők számára, akik a kapcsolattartás végrehajtásának eljárásában érintettek.

II. A szabályozás szintjei

A kapcsolattartás végrehajtása tekintetében a gyámhatóság - bíróság közötti hatásköri változás a jogszabályi rendelkezésekben oly módon került átvezetésre, hogy 2019. évi CXXVII. törvény 247. §-a 2020. március 1. napjával Bpnt. -t egy új 7/A. fejezettel egészítette ki, ennek eredményeképp a bíróságok hatáskörébe tartozó nemperes eljárások köre bővült a kapcsolattartás végrehajtására irányuló eljárással.

„22/A. § (1) A bíróság vagy a gyámhatóság által a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban, továbbá a bíróság vagy a gyámhatóság által jóváhagyott kapcsolattartást rendező egyezségben (a továbbiakban: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat) foglaltak megszegése esetén a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak végrehajtásának elrendelése e törvény szerinti eljárásban kérhető. A bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását - végrehajtható okirat kiállítása nélkül - végzéssel rendeli el. E végzés elleni fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.

(2) A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását a Ptk. szerint kapcsolattartásra jogosult és kapcsolattartásra kötelezett személy kérheti.

(3) Az eljárás járásbíróság hatáskörébe tartozik.

(4) Az eljárás lefolytatására az a bíróság illetékes, amelynek területén a kapcsolattartással érintett gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye található.

(5) Ha az illetékes bíróság a (4) bekezdés alapján nem állapítható meg, az eljárásra a Budai Központi Kerületi Bíróság az illetékes.

22/C. § (4) bekezdés: A bíróság erre irányuló kérelem esetén a 22/A. § (1) bekezdése szerinti végzésében kötelezi a kérelmezettet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek viselésére. A költségek viselésére kötelezés körében előterjesztett fellebbezésnek halasztó hatálya van.³

A bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendeléséről polgári nemperes eljárásban határoz, végrehajtható okirat kiállítása nélkül - végzéssel. A fenti jogszabályok együttes értelmezéséből következik tehát hogy a végzés előzetesen végrehajtható, azaz a fellebbezésnek nincs halasztó hatálya, ez azonban nem vonatkozik a Bpnt 22/C. § (4) bekezdése szerint a költségek viselésére vonatkozó bírósági rendelkezések elleni fellebbezésre, tehát annak halasztó hatálya van - e rendelkezés 2020 július 16-tól lépett hatályba.

Mindazon eljárási szabályok tekintetében pedig, amelyekre a Bpnt. mint speciális jogforrás nem tér ki, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) mint mögöttes jogforrás alkalmazandó, a Bpnt. 1. § utaló szabálya alapján.

„1. § A bírósági polgári nemperes eljárásokban - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel kell alkalmazni.”

³ <https://net.jogtar.hu/> hatályos 2020. VII. 16-tól

Az anyagi jogi rendelkezések tekintetében pedig a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) rendelkezései alkalmazandók, melyek közül a 4:178. §, 4:179. § és a 4:180. § határozzák meg a kapcsolattartás körében a jogosultságok és kötelezettségek összességét.

„Figyelemmel arra, hogy a kapcsolattartás tárgyában mind annak jogosultjai, mind kötelezettjei tekintetében számos eljárásjogi szituáció képzelhető el, a Javaslat az eljárás kezdeményezésére jogosult személyek köre vonatkozásában a Ptk.-ra utal. Így például a Ptk. alapján a kapcsolattartásról szóló határozat végrehajtását kérheti adott esetben a szülőn kívül a nagyszülő, testvér, a volt mostohaszülő, nevelőszülő, gyám és az is, akinek a gyermekekre vonatkozó apasági vélelmét a bíróság megdöntötte.”⁴

„4:178. § (1) A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.

(2) A gyermekétől különélő szülő - ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik - jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani.”

Itt szükségesnek tartom kiemelni, hogy a gyermekétől különélő szülőnek nemcsak joga, hanem kötelezettsége is a kapcsolattartás.

A gyakorlatban előfordul, hogy a gyermeket nevelő szülő nyújtja be a kérelmet mert a különélő szülő elmulasztja a kapcsolattartásra meghatározott időpontokat, jellemzően a kérelmező a költségei megtérítésére is igényt tart ilyen esetekben.

„4:178. (3) A szülőnek joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha a szülői felügyeleti joga szünetel, kivéve, ha a gyermek vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távoltartó határozat hatálya alatt áll.”

„4:179. § (1) A kapcsolattartásra a nagyszülő, a testvér és - ha a szülő és a nagyszülő nem él vagy a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy a kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja - a gyermek szülőjének testvére és szülőjének házastársa is jogosult.

⁴ T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról, 198. old.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott személyek kapcsolattartási jogát nem érinti az, ha az a házasság, amelyből az örökbe fogadott gyermek származik, a gyermek szülőjének halála folytán szűnt meg, és a házastárs a másik házastárs korábbi házasságából származó gyermekét fogadja örökbe.

(3) A kapcsolattartásra - ha a gyermek hosszabb időn keresztül a háztartásában nevelkedett - kérelmére feljogosítható a volt mostohaszülő, nevelőszülő, gyám és az is, akinek a gyermekre vonatkozó apasági vélelmét a bíróság megdöntötte.

„4:180. § [A kapcsolattartási jog tartalma] (1): „A kapcsolattartási jog magában foglalja a gyermekkel való személyes találkozást, a gyermeknek a lakóhelyéről vagy a tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra történő elvitelét, a gyermekkel időszakonként, elsősorban az oktatási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamos együttlétet, és kiterjed a kapcsolat személyes találkozás nélküli fenntartására”,

„(2) bekezdés: „A kapcsolattartás joga - ha a bíróság vagy a gyámhatóság a gyermek érdekében eltérően nem rendelkezik - az (1) bekezdésben foglalt keretek között kiterjed a gyermek meghatározott időtartamú külföldre vitelére is.”⁵

III. Eljárási kérdések és tapasztalatok

III.1. határidő

A Bpnt. 22/B. § (3) bekezdése szerint „A kérelmet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésétől vagy annak a kérelmező tudomására jutásától számított 30 napon belül lehet előterjeszteni. A határidőt az elmaradt kapcsolattartás pótlása esetén a kapcsolattartás pótlására megállapított legközelebbi megfelelő időpont lejártától kell számítani.”

A határidő anyagi jogi jellegű, a kérelemnek a határidő utolsó napján meg kell érkeznie a bírósághoz.

A gyakorlatban felmerült az a kérdés, hogy miként kell kezelni azon kérelmeket, amelyek több, különböző időpontban megvalósult magatartásra (tevékenységre) alapítottan tartalmazznak végrehajtás elrendelése iránti kérelmet, és legalább egy esetben a kérelem előterjesztésére

⁵ <https://net.jogtar.hu/> (2020.III.1. -)

biztosított 30 napos határidő eltelt. Álláspontom szerint a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetén a bíróságnak ilyen esetben hiánypótlást kell elrendelnie, amelynek keretében a kérelmező a kérelmét módosíthatja (mellőzheti a 30 napon túli megszegés alapján előterjesztett kérelmet vagy igazolási kérelmet terjeszthet elő), amennyiben a fél a kérelmet teljes egészében fenntartja, azt vissza kell utasítani (Pp 176 § 2 bekezdés c) pont, (3) bekezdése alapján). Jogi képviselővel eljáró fél esetén a Pp. 176. § alapján hiánypótlási eljárás nélkül a bíróság kibocsáthatja a visszautasító határozatot.

III.2. Illeték

A feleket az eljárásban tárgyi költségfeljegyzési jog illeti meg⁶, ezért a kérelmezőnek a kérelem benyújtásakor nem kell az illetéket előlegeznie, a bíróság az eljárást befejező határozatában kötelezi a „peresztes” felet a kérelmező által le nem rótt, az - az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 39. § (3) bekezdés a) pontja és az Itv. 42. § (1) bekezdésének g) pontja szerint számított 6.000. - Ft illeték megtérítésére Pp. 82. §-a, 101. § (1) bekezdése, 102. § (1) bekezdése, és a 30/2017. (XII.27.) IM rendelet 3. § (1)-(2) bekezdése értelmében.

III.3. jogi képviselet

Az eljárásban nem kötelező az ügyvédi képviselet, de egyre gyakrabban előfordul, hogy a kérelmező jogi képviselőt hatalmaz meg. A gyakorlati tapasztalatok alapján érdemes kiemelni, hogy az alapeljárásban adott ügyvédi meghatalmazás nem terjed ki a végrehajtási eljárásra (nem vonatkozik rá a Pp 68 § (3) bekezdése) ezért külön meghatalmazást szükséges az ügyvédnek adni a kapcsolattartás végrehajtására vonatkozóan.

A meghatalmazásból egyértelműen ki kell tűnnie, hogy annak hatálya mely ügyre vagy ügykörre terjed ki. Mindez a kapcsolattartás végrehajtása vonatkozásában akkor valósulhat meg, ha a meghatalmazás feltünteti, a kapcsolattartásra vonatkozó határozat számát és az azt kibocsátó hatóságot, amely alapján a kapcsolattartás végrehajtásában történő nemperes eljárás vonatkozásában hatalmazza meg a jogi képviselőt, és célszerű feltüntetni a kapcsolattartással érintett gyermek nevét is.

⁶ A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény 3. § (1) bekezdés g) pont

III.4. A bíróság eljárása a beérkezett kérelem alapján

A beérkezett kérelem mindenekelőtt alaki szempontból kerül vizsgálatra, az e körben fontos szempontok:

- A bíróság illetékessége fennáll-e? (Az eljárás lefolytatására az a bíróság illetékes, amelynek területén a kapcsolattartással érintett gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye található.)
- A kérelem határidőben érkezett-e?
- A kapcsolattartásra jogosult és kötelezett személy nyújtotta-e be (tehát a Ptk. 4: 178. § és 4:179. § -ában szereplő jogosultak közül az, akikre a kapcsolattartás tárgyában hozott határozat rendelkezést tartalmaz)?
- Feltüntették-e benne mindazokat a kötelező tartalmi elemeket, adatokat, amelyeket a Bpnt. 22/B. § (1) bekezdés szerint a kérelemben fel kell tüntetni ahhoz, hogy elbíráلható legyen?
- Tartalmazza-e a Bpnt. 22 /B § (1) bekezdés g) pontja és a 22 /C § (2) bekezdés a)- c) pontjának megfelelő határozott kérelmet a kapcsolattartást rendező határozat végrehajtani kért szabálya szerint egyediesítve? Hiszen a kérelemben meg kell jelölni hogy a 22/C. (2) a-c pontjai közül melynek elrendelését kéri, ennek hiányában a kérelem nem fogadható el, mivel a kérelem határozott.
- Szabályszerűen nyújtották-e be: az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvényben (E-ügyintézési tv.) és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon terjesztette-e elő? A Pp. 608. § (1) bekezdése szerint E-ügyintézési tv. alapján elektronikus úton történő kapcsolattartásra kötelezett minden beadványt kizárólag elektronikusan - az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon - nyújthat be a bírósághoz, és a bíróság is elektronikusan kézbesít a részére. Az E-ügyintézési tv. 9. § (1) bekezdése b) pontja alapján elektronikus kapcsolattartásra köteles a fél jogi képviselője. A kapcsolattartás végrehajtására a irányuló eljárásban is tehát az E-ügyintézési tv. 9. § (1) bekezdés b) pontja és a Pp. 608. § (1) bekezdése alapján a jogi képviselővel eljáró kérelmező elektronikus úton történő kapcsolattartásra kötelezett, ha a kérelmet nem elektronikus úton, hanem papír alapon terjesztette elő, a bíróság a Pp. 618. § (1) bekezdés a) pontja alapján a kérelmet visszautasítja.

- Csatolták-e a kérelemhez az ügyvédi meghatalmazást, amennyiben a kérelmet ügyvéd nyújtotta be?

Amennyiben a kérelem a fenti alaki szempontoknak nem felel meg, hiányos, úgy a bíróság a mögöttesen alkalmazandó Pp. szabályai alapján a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetén hiánypótlási eljárást folytat le, amennyiben a hiánypótlás eredménytelen, visszautasítja a kérelmet a Pp. 176. § rendelkezései alapján (leggyakrabban a Pp. 176. § (1) bekezdés g, i, j) pontjai képezik a visszautasítás okát). Amennyiben a kérelmező jogi képviselővel jár el, úgy a fenti hiányosságok esetén a Pp. 176. § alapján hiánypótlási eljárás nélkül a bíróság a kérelmet visszautasítja.

Visszautasítás esetén alkalmazandó a Pp. 178.§ azaz a visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül a kérelmező a kérelmet ismét beadhatja és amennyiben az ismételten benyújtott kérelem már hiánytalan, úgy azzal a kérelmező fenntartja az eredetileg benyújtott kérelem előterjesztésének joghatásait.

III.5. A kérelem érdemi vizsgálata, és az annak körében felmerülő kérdések

A bíróság a végrehajtási kérelemben meghatározott időpontra vonatkozóan vizsgálja meg, hogy a végrehajtás feltételei fennállnak-e. Gyakorta előfordul, hogy a végrehajtásra irányuló kérelem olyan időpontra irányul, amelyen a kapcsolattartásra a végrehajtható határozat nem jogosítja fel a kérelmezőt (például a hónap páratlan hétvégéjén elmaradt kapcsolattartás végrehajtását kéri a különélő szülő, holott a bíróság ítéletében vagy egyezséget jóváhagyó végzésében csak a páros hétvégéken jogosítja fel a különélő szülőt a kapcsolattartásra) így a kérelmet a bíróság elutasítja.

Amennyiben a kapcsolattartásra vonatkozó határozat alapján a kérelmező jogosult a kapcsolattartásra a kérelem szerinti időpontban, akkor a bíróság azt vizsgálja, hogy megállapítható-e, hogy a kérelmezett a kapcsolattartásra vonatkozó határozatot *felróhatóan megszegte*.

„22/B. § (4) A kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett neki felróható okból

a) határidőben nem tesz eleget kapcsolattartási kötelezettségének,

b) a határozatban megállapított határidő alatt nem pótolja az elmaradt kapcsolattartást,

c) a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy

d) egyéb módon meghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.”

A felróhatóság fogalma tekintetében a Ptk. 1:4. §-a ad iránymutatást, vagyis „az adott helyzetben általában elvárható” magatartás követelményének megsértése esetén lehet a magatartás felróható, mely az ügy össze körülményeinek mérlegelése alapján dönthető el.

A veszélyhelyzetet kihirdető a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendeletet 2020. június 18-ai hatállyal hatályon kívül helyezték, mégis a járványhelyzet előre nem látható alakulására figyelemmel érdeklődésre tarthat számot, hogy a veszélyhelyzet alatti olyan kérelmeket amelyekkel szemben a kérelmezett azzal védekezett, hogy a járványveszély miatt tagadta meg a különélő szülővel a kapcsolattartás zavartalan biztosítását - a bíróságok mely két szempontrendszer alapján értékelték.

A két ellentétes álláspont alakult ki ezzel kapcsolatban. Az egyik szerint a Bpnt. 22/B. § (4) bekezdése értelmében a bíróságnak a kapcsolattartási ügyekben kizárólag azt kell és azt van joga vizsgálni, hogy a kapcsolattartást járványügyi okból megtagadó gondozó szülő törvényes képviselőként a gyermek egészségügyi jogainak gyakorlása körében meghozott döntése felróható-e vagy sem azonban a Bpnt 22/B. § (4) bekezdése a bíróságot nem hatalmazza fel a járványügyi gyermeki érdek és a kapcsolattartáshoz fűződő gyermeki és szülői érdekek összemérésére a törvényes képviselő járványügyi döntésének indokoltsága tükrében és annak vizsgálatára, hogy a látszólag felelősségteljes döntés mögött vajon joggal való visszaélés húzódik-e meg. Hiszen felvetődött a kérdés, hogy a bíróság rendelkezik-e olyan szakismerettel, mely a járványügyi szülői döntés felülmérlegeléséhez szükséges, illetve feltárható-e az alapvetően írásbeli eljárásban az összes körülmény? Erre tekintettel ezen álláspont szerint megalapozott döntésnek az tűnik az ilyen kérelmek esetén, ha a bíróság a fenti indokok alapján a felróhatóság vizsgálatába bele sem bocsátkozva a kérelmet elutasító határozatot hoz.

Más bíróságok álláspontja szerint a kijárási korlátozásról szóló 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet 3. § kifejezetten felhatalmazást ad a gyermek és a különélő szülő közötti kapcsolattartási jogok gyakorlására, amennyiben a jogalkotói szándék arra irányult volna, hogy a kapcsolattartási jogosultságok és kötelezettségek szüneteljenek vagy felfüggesztésre kerüljenek, azt kifejezetten megjelölte volna a fenti rendeletben. Ebből arra lehet következtetni, hogy a jogalkotó szándéka arra

irányult: a kapcsolattartási jogok gyakorlása ne kerüljön felfüggesztésre. Ezért, a bíróság, ha a veszélyhelyzetre hivatkozást, mint objektíve felróhatóságot kizáró körülményt venné alapul, szembe helyezkedne a jogalkotói szándékkal. Ezáltal a felróhatóságot vizsgálni kell, nem mellőzhető annak egyediesített, tényállástól függő megítélése. Minden esetben a konkrét tényállást kell mérlegelni, és azt, hogy van-e az általános fertőzésveszélyen túl olyan többlettényállási elem, amely a kapcsolattartási jog akadályozását eredményezheti, egyben a kérelmezett felróhatóságát megszünteti. Amennyiben fennáll az akadályozás lehetősége az egyedi körülmények vizsgálata alapján, a kérelem elutasítása mellett ki kell mondani, hogy egyik félnek sem felróható okból hiúsult meg a kapcsolattartás, amely folytán 6 hónapon belül lehetséges a felek közötti önkéntes pótlása. ⁷ A szerző ezen második álláspontot képviseli.

IV. A kapcsolattartás végrehajtása iránti eljárás szakaszai

IV.1. Első szakasz

A két szakaszból álló eljárás első szakasza az alábbi részekből áll:

- a kapcsolattartás végrehajtására irányuló kérelem vizsgálata,
- esetleges hiánypótlás,
- amennyiben a kérelem eleve hiánytalanul érkezett vagy hiánypótlási eljárásban kiküszöbölték a hiányait, a kérelmet a bíróság rövid (általában 8 napos) határidővel kiadja a kérelmezettnek észrevételre,
- a kérelmezett észrevételeinek beterjesztését követi a bizonyítékok mérlegelése és határozathozatal (végrehajtás elrendelése, vagy a végrehajtás iránti kérelem elutasítása).

A Bpnt. 22/A. § (1) bekezdés második fordulata szerint a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását - végrehajtható okirat kiállítása nélkül - végzéssel rendeli el. E végzés elleni fellebbezésnek nincs halasztó hatálya, de figyelemmel kell lenni a 22/C. § (4) bekezdésére is

⁷ Forrás: 2019.OBH.XXII.C.5/80. sz összefoglaló és „A bíróság által a kapcsolattartás végrehajtása körében vizsgálandó körülmények a járványhelyzetre tekintettel” c.1. sz 2. sz melléklet.

„22/C. § (4) A bíróság erre irányuló kérelem esetén a 22/A. § (1) bekezdése szerinti végzésében kötelezi a kérelmezettet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek viselésére. A költségek viselésére kötelezés körében előterjesztett fellebbezésnek halasztó hatálya van.”

Amennyiben a bíróság a kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelemnek helyt ad, a végzése az alábbi rendelkezést tartalmazhatja:

„22/C. § (2) Ha a bíróság megállapítja, hogy a kérelmezett megszegte a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltakat, elrendeli a végrehajtást. A bíróság a kérelmezettet felhívja, hogy

a) a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartásra vonatkozó határozat szerinti időpontban és módon tegyen eleget

b) a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartás pótlását a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül biztosítsa, és megjelöli a pótlás végső határidejét vagy

c) ha a kapcsolattartásnak egyéb, a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható akadálya volt, annak elhárulását követően biztosítsa a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.

*(3) * A végrehajtást elrendelő végzésben figyelmeztetni kell a kérelmezettet a felhívás önhibából történő nemteljesítésének 22/D. § (2) bekezdése szerinti jogkövetkezményeire.*

*(4) * A bíróság erre irányuló kérelem esetén a 22/A. § (1) bekezdése szerinti végzésében kötelezi a kérelmezettet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek viselésére. A költségek viselésére kötelezés körében előterjesztett fellebbezésnek halasztó hatálya van.*

(5) Ha a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása elrendelésének feltételei nem állnak fenn, a bíróság a kérelmet elutasítja. A végzés ellen fellebbezésnek van helye.”⁸

Az első szakaszban tehát még nem alkalmazandók a Bpnt. 22/D. § (2) bekezdésében előírt jogkövetkezmények, a bíróság a kérelem elutasításáról vagy a kérelem szerint a végrehajtás

⁸ <https://net.jogtar.hu/> (2020.VII.16. - határozatlan)

elrendeléséről dönt és utóbbi esetben felhívja a kérelmezőt arra, hogy 30 napon belül, a végrehajtást elrendelő határozatban foglaltak teljesítéséről vagy elmaradásáról értesítse a bíróságot.

„22/D. § (1) A bíróság a végrehajtást elrendelő végzést azzal a felhívással küldi meg a kérelmezőnek, hogy az önkéntes teljesítésre kitűzött határidő eltelte után 30 napon belül, annak teljesítéséről vagy elmaradásáról értesítse a bíróságot.

IV.2. Második szakasz

A kapcsolattartás végrehajtására indult eljárás második szakasza pedig már a jogkövetkezmény alkalmazása - önkéntes teljesítés hiányában, értesítésre indulva.

A második szakaszban tehát a bíróság akkor jár el, ha a kérelmező arról értesítette a 30 napos határidőn belül, hogy a határozat alapján az önkéntes teljesítés elmaradt. A bíróság ekkor határozatot hoz, és amennyiben megállapítja, hogy az önkéntes teljesítés önhiba miatt maradt el, alkalmazhatja a Bpnt. 22/D. § (2) bekezdése szerinti jogkövetkezményeket.

A gyámhatóság 'eszköztárhoz' képest a bíróságot szélesebb körű jogosítványokkal ruházta fel a jogalkotó a jogkövetkezmények alkalmazása tekintetében. A gyámhatóság még az alábbi jogkövetkezményeket alkalmazhatta az önkéntes teljesítés elmaradása esetén:

„Gyer. 33. (5) Ha a kapcsolattartásra jogosult vagy a kapcsolattartásra kötelezett a (4) bekezdés szerinti végrehajtást elrendelő végzésben foglalt kötelezettségének nem tesz eleget, a gyámhivatal kérelemre végzéssel

a) a család- és gyermekjóléti központ kapcsolatügyeletének, illetve a család- és gyermekjóléti szolgálatnak a közreműködését vagy a védelembé vétel elrendelését kezdeményezheti, ha a kapcsolattartás gyakorlása konfliktusokkal jár, folyamatosan akadályokba ütközik, illetve a felek között kommunikációs zavarok állnak fenn,

b) dönt a feleknek a kapcsolattartás megszervezésére vonatkozó - a kapcsolattartás érdekét nem befolyásoló - kérelméről, így a gyermek átadásának és átvételének helyéről, időpontjának kismértékű változtatásáról, valamint az abban közreműködő személyekről.”

Ugyanakkor a Bpnt. 22/D. § (2) bek. szerint „A teljesítés önhibából történő elmaradása esetén a bíróság

a) megkeresi a gyámhatóságot, hogy a család- és gyermekjóléti intézményrendszer bevonásával mozgátsa elő a kérelmezett teljesítését,

b) a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 174. § c) pontja szerinti pénzbírságot szabhat ki,

c) a kapcsolattartás szabályainak rendszeres és visszatérő megszegése esetén a gyermek rendőrség közreműködésével történő, a Vht. 180/B. § szerinti átadását rendelheti el,

d) megkeresheti a gyámhatóságot a szülői felügyeleti jog rendezése vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt per megindítása érdekében, feltéve, hogy az a kiskorú gyermek érdekében áll, és azt a szülő vagy harmadik személy is kéri vagy

e) feljelentést tehet kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt.

(3) A bíróság a végrehajtásnak a (2) bekezdésben felsorolt azt a módját köteles elrendelni, amely - az ügy körülményeit figyelembe véve - a leghatékonyabban mozgátsa elő a kötelezettség teljesítését. A (2) bekezdés d) és e) pontjában foglalt intézkedések a (2) bekezdés a), b) vagy c) pontjában foglalt intézkedés mellett is elrendelhetők.”⁹

Itt tartom lényegesnek megemlíteni azt a gyakorlatban a kérelmezők által követett téves értelmezést, mely szerint, ha a gyámhatóság által 2020 március 1-ét megelőzően elrendelt kapcsolattartás végrehajtása a kérelmező önhibájából maradt el, akkor a kérelmező 2020 március 1-je után már a bíróságnál jelzi az önkéntes teljesítés elmaradását és kéri a jogkövetkezmények elrendelését. Nem szabad elfelejteni, hogy a kapcsolattartás végrehajtására irányuló eljárás mindkét szakasza, tehát a kérelemre a végrehajtás elrendelése és a jogkövetkezmény alkalmazása is egy és ugyanazon eljárásban zajlik. Fenti esetben a jogkövetkezmények alkalmazására irányuló kérelem már a gyámhatóságnál megindult eljárásban került előterjesztésre, ezért a jogkövetkezmények alkalmazásáról szóló határozat meghozatala is a gyámhatóság hatáskörében maradt. (A bíróság nem

⁹ <https://net.jogtar.hu/> (2020.VII.16. - határozatlan)

léphet be a gyámhatóság előtt folyamatban lévő eljárásba.) A Gyer 33-33/B. § ugyan hatálytalanná vált 2020 március 1-től, azonban a 2020 február 29-ig megindult ügyekben tovább alkalmazandó. A 2020. március 1. napján hatályba lépő hatáskörváltozás tehát azt jelenti, hogy az ezt követően megindult eljárásokra kell alkalmazni már a Bpnt.-t és kell a kérelmeket a bírósághoz benyújtani.

V. Az eljárás befejezése

A Bpnt. 22/E. § (1) alapján „ Ha a kapcsolattartás a 14. életévét betöltött gyermek akaratnyilvánítása miatt hiúsul meg, a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárást felfüggeszti, feltéve, ha

a) a kapcsolattartásra jogosult és kötelezett - kérelemre vagy a bíróság elrendelése alapján - közvetítői eljárást vesz igénybe vagy

b) a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett a kapcsolattartás megváltoztatását, korlátozását vagy megvonását kéri a bíróságtól vagy a gyámhatóságtól.

Fenti esetben a gyermek meghallgatásának szükségessége merül fel, a közvetítő eljárás, illetve a kapcsolattartás megváltoztatására, korlátozására vagy megvonására irányuló bírósági eljárás megindítását pedig igazolni kell.

(2) Az eljárás felfüggesztésére

a) az (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben a közvetítői eljárás befejezéséig, legfeljebb azonban a közvetítői eljárás megindulását követő két hónapig,

b) az (1) bekezdés b) pontja szerinti esetben a kapcsolattartás megváltoztatására vagy megvonására irányuló eljárás befejezéséig kerül sor.

(3) Ha az (1) bekezdés a) vagy b) pontja szerinti eljárás eredményesen befejeződik, a bíróság a végrehajtási eljárást megszünteti.”¹⁰

¹⁰ <https://net.jogtar.hu/> (2020.VII.16. - határozatlan)

VI. Összegzés

A bírósághoz 2020 március 1. napjától beérkezett nagy számú kérelmek közel felét, 45 %-át visszatérő jelleggel ugyanaz a néhány család nyújtotta be¹¹, ezen családok esetében jellemzően évek óta akadályozott a láthatás, a különélő szülő, vagy más jogosult hozzátartozó egyáltalán nem, vagy csak igen ritkán találkozhatott a gyermekkel. A gyámhatóság mindezen évek során rendkívül sok esetben bírságolta a kapcsolattartásra vonatkozó határozatot megszegő felet, azonban a mai napig e gyámhatósági végzések közül csupán néhány emelkedett jogerőre, a sorozatos jogorvoslati kérelmek miatt, és az elrendelt kapcsolattartások nem valósultak meg. Látható tehát, hogy sok esetben az egyre emelkedő összegben kiszabott és igen nagy számú gyámhatósági határozat ellenére sem oldódott meg a kapcsolattartás biztosítása, a kérelmezőnek a mai napig végrehajtást kell kérnie.

Mindebből okszerűen adódik az a következtetés, hogy az eddigieknél szigorúbb fellépés szükséges a bíróságok részéről az olyan esetekben, ahol a kérelmezett fél elmulasztja az önkéntes teljesítést. Maga a jogalkotó is ekként fogalmaz: „a kapcsolattartás tárgyában hozott határozatok végrehajtása tárgyában hatékonyabban és fokozott eljárási garanciák mellett szülessen döntés”.¹²

A szigorúbb jogkövetkezmények alkalmazására felhatalmazást a már ismertetett Bpnt. 22/D. § (2)-(4) bekezdése adja.

„22/D. § (3) A bíróság a végrehajtásnak a (2) bekezdésben felsorolt azt a módját köteles elrendelni, amely - az ügy körülményeit figyelembe véve - a leghatékonyabban mozdítja elő a kötelezettség teljesítését. A (2) bekezdés d) és e) pontjában foglalt intézkedések a (2) bekezdés a), b) vagy c) pontjában foglalt intézkedés mellett is elrendelhetők.

(4) A bíróság a (2) bekezdésben foglalt intézkedések közül egyszerre többnek az alkalmazását is elrendelheti. Ha a kérelmezett a pénzbírságot kiszabó végzésben megállapított határidő alatt sem teljesítette a kötelezettségét, a pénzbírság ismételten kiszabható.”

A kialakulóbírói gyakorlat adja majd meg a választ arra a kérdésre, hogy a Bpnt-ben foglalt új jogkövetkezmények közül mely vagy melyek kombinációja biztosítja a kapcsolattartásban hozott

¹¹ Forrás: Bírósági Integrált Informatikai Rendszer, a 2020 március 1-2020. augusztus 13 közti BKKB ügykezelések alapján

¹² T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról, 198.

határozat végrehajtásának jogalkotó által a bíróságoktól elvárt hatékonyabb módját. A jelentős összeggel megemelt pénzbírság kellően mozditja-e majd elő a végrehajtást és a jövőbeli önkéntes teljesítést vagy nem lesz mellőzhető más jogkövetkezmény alkalmazása sem? Ez esetben viszont kérdés, hogy pl. a gyermek rendőrség közreműködésével történő, a Vht. 180/B. § szerinti átadásának elrendelése mennyiben szolgálja a gyermek érdekét, fejlődését?

„A család - és ezen belül elsősorban a gyermek - sokoldalú védelme olyan alapvető követelmény, amelyet a társadalom joggal támaszt mind a jogalkotással, mind a családjogi perekben folytatott ítélkezési gyakorlattal szemben”.¹³ A gyermek védelme legnyilvánvalóbban ugyanakkor a család keretén belül, a szülők által tud megvalósulni.

„A házasság felbontásával nem szűnik meg a szülők közös felelőssége a gyermek sorsáért. A Csjt. 92. §-ának (1) bekezdése szerint a gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, a különélő szülő joga és kötelezettsége a kapcsolattartás és a gyermekével való rendszeres érintkezés, míg a gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. A házasság felbontása ennél fogva nem járhat azzal a következménnyel, hogy szüleinek egyikét a gyermek elveszítse. Mind a szülőnek, mind a gyermeknek törekednie kell a szülő-gyermeki kapcsolat fenntartására, mert a gyermek érdekében az áll, ha továbbra is maga mellett tudja mindkét szülőjét, és különösen az élet sorsfordulóinál, tanulmányai megválasztásában, az életre való felkészülésében számíthat segítségükre [Csjt. 71. § (1) bek. első mondata].

A gyermeknek az egyik szülőnél történt elhelyezése nem érinti a másik szülőnek azt a jogát és köteleességét, hogy a gyermeket rendszeresen látogassa, szeretetét kinyilvánítsa, a gyermekével való meghitt viszonyt fenntartsa. A gyermek érdekét súlyosan sértő módon jár el az a szülő, aki a gyermeket a másik szülővel való érintkezéstől indokolatlanul elzárja, és ellene hangolja. A gyermek érzésvilágára ez károsan és kiszámíthatatlanul hat, s az is bekövetkezhet, hogy a gyermek szembefordul mindkét szülőjével.”¹⁴

¹³ 17. számú Irányelv - a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról

¹⁴ 17. számú Irányelv - a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról

Irodalomjegyzék:

- 2019.OBH.XXII.C.5/80. „A bíróság által a kapcsolattartás végrehajtása körében vizsgálandó körülmények a járványhelyzetre tekintettel” 1. sz 2. sz melléklet
- T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról
- 17. számú Irányelv- a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról
- 2019.OBH.XXII.C.5/80. sz összefoglaló
- net.jogtar.hu

Jogszabályok:

- 2019. évi CXXVII. törvény az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról
- 149/1997. (IX.10) Kormányrendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról
- 2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról 2016. évi CXXX. törvény - a polgári perrendtartásról
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
- 40/2020. (III. 11.) Korm. rendeletet a veszélyhelyzet kihirdetéséről
- 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról
- 2017. évi CXXVIII. törvény a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról